

چگونه عاقبت به‌خیر شویم؟

حجت‌الاسلام والمصلین حسین ابراهیمی

یکی از نکات مهم درباره سعادت بشر این است که در اصطلاح عاقبت او به‌خیر شود، یعنی زمانی که می‌خواهد از دنیا برود، با نیکویی و درحالی‌که در مسیر خیر و سعادت است و ایمان به خدا و حق دارد، از دنیا برود. در آیات قرآن، خداوند تعالی می‌فرماید: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُوا إِلَّا وَأنتُمْ مُسْلِمُونَ»، ای کسانی که ایمان آورده‌اید، آن‌گونه که حق تقوا و پرهیزکاری است، از خدا بپرهیزید و جز در مسلمانی نمیرید!؛ (آل عمران، آیه ۱۰۲). طبق این آیه شریفه، از ما خواسته شده است زمینه باایمان از دنیا رفتن خودمان را فراهم کنیم که گفت همان‌طور که زندگی می‌کنی، می‌میری و همان‌طور که می‌میری، برانگیخته می‌شوی! احادیث زیادی از امام‌صادق^(ع) نقل شده است که آن‌ها را دیگران از بیانات حضرت نوشته‌اند، اما نامهای از حضرت وجود دارد که خود ایشان نوشته‌اند، نامه ارزشمندی که حضرت امام‌صادق^(ع) شرایط عاقبت‌به‌خیری را بیان می‌کنند. این روایت در جلد ۷۳ بحار در صفحه ۳۵۱، نیز آمده است. حضرت می‌فرمایند: «کُتِبَ امام الصادق لأحد موالی: إِنْ أُرِثْتُ أَنْ يُخْتِمَ بِخَيْرٍ عَمَلُكَ حَتَّى تُقْبِضَ وَ أَنْتَ فِي أَفْضَلِ الْأَعْمَالِ»، امام^(ع) برای یکی از دوستان خود نوشتند که اگر می‌خواهی عاقبت‌به‌خیر شوی، چند کار را انجام ده:

۱- «فَعْظُمُ لِبِلَهٍ حَقُّهُ»: حق خدا را بزرگ بشمار و نعمت‌های خدا را در معصیت صرف نکن. این آدم عاقبت‌به‌خیر می‌شود. خدا مجموعه نعمت‌هایی را به ما داده است که باید سعی کنیم این نعمت‌ها را در مسیر معصیت صرف نکنیم یا در مسیر اطاعت باشد و ضایعش نکنیم.
نعمت چشم: اگر فرد با این چشم به صحنه‌های حرام نگاه نکرد، اگر شخص با این زبان دروغ نگفت و غیبت نکرد، اگر با گوش پای غیبت و تهمت و حرف‌های بی‌ربط ننشست، خود این عاقبت‌به‌خیری می‌آورد؛ یعنی توجه کنیم که یکی از نعمت‌های خوب خدا را که سلامتی است، صرف معصیت و نافرمانی او نکنیم.
۲- «وَأَنْ تُعْتَرَّ بِجَلْمِهِ عُنْكَ»، می‌خواهی عاقبت‌به‌خیر شوی، به حلم خدا مغرور نشو، (عیون‌اخبارالرضا^(ع))، ج ۲، ص ۴). شاعر می‌گوید: عجب صبری خدا دارد! اما این دلیل نمی‌شود که ما بی‌حیایی را از حد بگذرانیم و زندگی خویش را هدر دهیم. باید از خودمان بپرسیم: خداوند حلیم است، تو چرا پررویی می‌کنی؟ امان از زمانی که حد این حلم، منقضی و این حلم و ستر الهی برداشته شود. در روایت داریم خداوند بین بنده و آبرویش وقتی گناه می‌کند، گاهی چهل پرده می‌اندازد و این از الطاف و مهربانی خداوند است که ما باید مراقب باشیم از این حلم سوءاستفاده نکنیم، مثلاً در احادیث داریم شخصی که دنبال افشای عیوب دیگران باشد و بخواهد بندگان خدا را بی‌آبرو کند، خدا درمورد او دیگر حلم به خرج نمی‌دهد و او را مفتضح می‌کند، ولو درمیان خانواده خودش باشد.
۳- اگر می‌خواهید عاقبت‌به‌خیر بشوید: «وَأَكْرَمُ كُلِّ مَنْ وَجَدْتُهُ يَذْكُرُنَا أَوْ يُنْجِلُ مَوْئِدَنَا ثُمَّ لَيْسَ عَلَيْهِ صَادَقٌ كَانُوا كَادِبًا إِنَّمَا عَلَيْهِ نَيْتُكَ وَعَلَيْهِ كَذِبُهُ»، (عیون‌اخبارالرضا، ج ۲، ص ۴). می‌فرماید: «به کسی که به ما منسوب است و ارادت دارد، احترام کن». آبروریزی یکی از کارهای بد به‌خصوص درباره کسانی است که منسوب به اهل‌بیت^(ع) هستند. در مورد اهل منبر است، درمورد عالم دینی و مداح اهل‌بیت^(ع) و شخصی است که مردم او را به وجهه دین می‌شناسند. حالا اگر افرادی ببینند و آبروی این فرد را ببرزند، شخصیت این فرد را بکوبند، چون لطمه به این افراد لطمه به دین محسوب می‌شود، خدای تعالی جزا می‌دهد، به‌خصوص اشخاصی که براساس شنیده‌ها قضاوت می‌کنند که فرمود: «برای اینکه تو از دروغگوها محسوب شوی، همین کافی است که هرچه شنیدی، نقل کنی». از خداوند بزرگ طلب می‌کنیم که ما را در مسیر پیروی از اهل‌بیت^(ع) یاری کند و ما و خانواده ما را از افراد عاقبت‌به‌خیر مقرر و مقدر فرماید. ان‌شاء...!

بیرس و بدان

حکم دست‌کاری شمارنده‌های کنتور برق

در این ستون به پرسش‌های شما درباره حکم مسائل مختلف از نظر شرعی پاسخ خواهیم داد. شما مخاطبان گرامی می‌توانید پرسش‌های خود را به‌شماره پیامک ۰۷۲۸۹۰۷۲۰۰ یا ما در میان بگذارید.

- شخصی که فرزند خانواده است، در خانه‌ای زندگی می‌کند که از برق دزدی(با دست‌کاری کنتور) استفاده می‌کند و امر به‌معروف هم کرده است، ولی تأثیری نداشته است. حال وظیفه این شخص در استفاده از برق چیست؟
- پاسخ اجمالی

با این فرض که فرد مجبور به زندگی در چنین خانه‌ای است، باید مبلغ مقدار برقی را که خود استفاده کرده است، به اداره برق بپردازد و اگر امکان آن نیست، مبلغ را به فقیری متدین صدقه دهد و اگر توانایی مالی برای پرداخت ندارد، به حداقل استفاده ضروری بسنده کند و بهای آن را نیز در خاطر داشته باشد تا به‌محض توانایی مالی، آن را پرداخت کند و براساس قانون مجازات اسلامی، دست‌کاری در لوازم اندازه‌گیری برق،آب و... جرم تلقی می‌شودوبرای مشترکانی که جرم آن‌ها روشن شود، مجازات حبس هم تعریف شده است.

● آیت‌ا...العظمی‌خانمهای

استفاده از آب و برق سازمان آب و شرکت برق بدون اجازه و نصب کنتور انشعاب ازطرف سازمان‌های مربوط، حکم غصب را دارد که حرام و انجام اعمال عبادی با چنین آبی باطل است، مگر آنکه در گذشته خودش غاصب نبوده و اطلاع از غصب نداشته است که در این صورت، اعمال گذشته محکوم به صحت است، ولی ضامن هزینه آب و برق مصرفی است.

● آیت‌ا...العظمی‌سیستانی

پول آن مقدار که خود استفاده کرده است، به اداره برق بدهد و اگر امکان دادن آن مبلغ به آن اداره نیست، به فقیری متدین صدقه بدهد.

● آیت‌ا...العظمی صافی گلپایگانی

استفاده مذکور اشکال دارد.

● آیت‌ا...العظمی مکارم‌شیرازی

مادامی که مجبور هستید در آن خانه باشید، می‌توانید به‌مقدار ضرورت استفاده کنید و قیمت آن را به ذمه بگیرید که به هنگام توانایی بپردازید.

● آیت‌ا...العظمی نوری‌همدانی

در فرض سؤال اگر راهی وجود ندارد، مبلغ مقداری که استفاده شده است، باید به سازمان مربوط پرداخت شود.

● آیت‌ا...العظمی شبیری‌زنجانی

استفاده از آب و برق غیرقانونی، جایز نیست و اجیر شدن برای انجام کارهای فنی مربوط به آن هم حرام است.

مروری بر رسم نیک وقف که کارگشای دنیا و آخرت است

احسان ماندگار، برای رضای پروردگار

زهرآ رنگنه | وقف در فرهنگ عمومی به معنای بخشش ملک یا مالی است که به‌صورت مستقیم به مصرف شخص یا عموم جامعه برسد و این افراد می‌توانند از منافع حاصل از آن بهره‌مند شوند. طبق تعاریف، مال یا ملک وقف‌شده، «موقوفه» و شخص وقف‌کننده، «واقف» نام دارد.

وقف، سنتی کهن و ارزشمند است که از دیرباز بین پیروان همه ادیان الهی رواج داشته است. پیشینه وقف در ایران به پیش از اسلام برمی‌گردد. در اسلام از وقف با «صدقه جاریه»، نام برده شده و همواره بر آن تأکید شده است، به‌طوری‌که این سنت حسنه در زمان رسول‌ا...^(ص) بین عموم مسلمانان رواج پیدا کرد و یاران ایشان همواره در تحقق آن می‌کوشیدند. خود پیامبر^(ص) و امام‌علی^(ع) نیز در این حوزه پیشرو بودند و املاک زیادی با عنوان موقوفه از آن‌ها در منابع مختلف ذکر شده است.

وقف در روایات و احادیث

تشویق به انفاق، صدقه دادن و... همیشه در رفتار و گفتار ائمه معصوم^(ع) بروز داشته است و همواره شیعیان را به این امور ترغیب و توصیه می‌کرده‌اند. در حدیث مشهوری از پیامبر^(ص) نقل شده است که فرموده‌اند: «إذا مات ابن آدم انقطع عمله، الا فی ثلاث، صدقه جاریه، او علم ینتفع به، او ولد صالح یدعو له»، به این معنی که هرگاه فرزند آدم بمیرد، عمل او قطع می‌شود غیر از سه چیز: صدقه جاریه(وقف به‌عنوان نمونه‌ای از صدقه جاریه)، علمی که از آن سود برده شود یا فرزند صالحی که برای او دعا کند. رسول خدا^(ص) در روایت دیگری چنین می‌فرمایند: «کسی که درکنار جاده‌ای برای عابران منزلی بسازد، خداوند در روز قیامت او را بر مرگی که از گوهر ترزین شده باشد، سوار می‌کند و نور صورت او بر تمام نورها برتری می‌یابد، تاآنجاکه برابر نور حضرت ابراهیم^(ع) قرار می‌گیرد و مردم می‌پرسند آیا این فرشته‌ای از فرشتگان است؟ هرگز! مانند او را ندیده‌ایم و با شفاعت وی، هزارهزار انسان به بهشت می‌روند».روایتی از امام‌صادق^(ع) نیز درباره موضوع وقف نقل شده است. حضرت در این روایت می‌فرمایند: «حَبِزٌ مَا يَخْلُقُهُ الرَّجُلُ بَعْدَهُ ثَلَاثَةٌ وَلَهُ نَازٌ يَشْتَفِعُ لَهُ وَ شَهَن خَيْرٌ يَشْفَعِي بِهِ فَيَهَا وَ صَدَقَهُ تَجَرِي مِنْ بَعْدِهِ، بهترین داشته‌هایی که انسان بعد از خود به یادگار می‌گذارد، سه چیز است: فرزند نیکوکاری که برای انسان استغفار کند، سنت نیکی که مردم در آن به او اقتدا کنند و صدقه(موقوفه)ای که بعد از او ادامه داشته باشد».

انواع وقف در دنیای امروز

از روزگار دور، مردم همواره با وقف املاک، زمین‌های مزروعی، باغ‌ها، خانه‌ها و چاه‌های آب، قنات‌ها، آسیاب‌ها و... منابع و منافع حاصل از آن‌ها را صرف امور مختلفی ازجمله ساخت مسجد، کاروان‌سرا برای کمک به در راه‌ماندگان و... می‌کردند و این سنت حسنه را تا امروز زنده نگه داشته‌اند، حتی بعضی بزرگان با وقف نسخ کتاب‌های خطی و ساخت کتابخانه‌ها با نیت حفظ و نشر دانش و فرهنگ، در این راه گام برداشته‌اند.در دنیای امروز نیز ممکن است شکل ظاهری در بعضی مصادیق وقفی تغییر کرده باشد، اما قصد و نیت خیرخواهانه و خالصانه مردم همان است که از گذشته بوده است. امروز نیز خیرانی که به انجام کاری در این حوزه تمایل دارند، می‌توانند در اموری مانند آزادی زندانیان، کمک به آسان شدن ازدواج جوانان، کمک به تحصیل دانش‌آموزان کم‌بضاعت، ساخت بیمارستان، ساخت و تجهیز مدارس، آسان‌سازی زیارت حج و عتبات‌عالیات، کمک به پرداخت هزینه‌های درمان بیماری‌های خاص، تأمین هزینه درمان زوج‌های ناباور و... به افراذ مختلف کمک کنند و باقیات‌صالحاتی از خود به یادگار بگذارند.حتی دوستداران طبیعت نیز می‌توانند با هدف حفظ طبیعت و گونه‌های گیاهی و جانوری درحال انقراض، انجام اموری مانند درخت‌کاری، جنگل کاری یا تأمین هزینه نگهداری گیاهان و جانوران خاص، در این کار سهیم شوند.

قوانین وقف در ایران

موضوع وقف در ماده‌۵۵قانون مدنی به‌این‌صورت تعریف شده است: «وقف عبارت است از اینکه عین مال، حبس و منافع آن تسبیل شود».به‌عبارت‌ساده‌تر از نظر قانونی، وقف یعنی واقف فک ملک کرده، مالکیت را از خود سلب کند و منافع مال را به دیگران اختصاص دهد. حال این اختصاص می‌تواند برای افراد خاصی باشدکه وقف خاص نامیده‌می‌شود یا به عموم جامعه اختصاص یابد و برای امور عام‌المنفعه صرف شودکه وقف عام نام دارد.

در زمان وقف مال، واقف می‌تواند اداره موقوفه را به متولی منصوب‌شده از طرف خود واگذار کند. بعد از انجام وقف، واقف حق هیچ‌گونه دخل‌وتصرف در موقوفه را ندارد، مگر اینکه خلاف آن را در زمان وقف شرط کرده باشد. اگر وقف برای عموم باشد(عام‌المنفعه) واقف می‌تواند خود را نیز جزو موقوف علیهم(افراد نفع‌برنده از مال موقوفه) قرار دهد.

نکته قابل ذکر بعدی، فروش مال موقوفه است که اصولاً باطل است. همچنین موقوفه باید دارای منفعت حلال باشد و منفعت آن متعلق به حق غیرکه مانع از تصرف است، نباشد، به‌عنوان مثال واقف نمی‌تواند مالی را که در رهن فرد دیگری است، وقف کند.

وقف مشهدی‌ها

در مشهد نیز چه در گذشته‌های دور بزرگانی چون گوهرشاد خاتون و چه در گذشته‌های نزدیک،واقفانی چون حاج حسین ملک در امر وقف پیشرو بودند و با وقف املاک و ساخت بناهای مختلف برای استفاده عامه مردم، همواره الگوهای ماندگاری در این‌زمینه بوده‌اند. چه زیباست که امروز نیز ما مشهدی‌ها بتوانیم این سنت نیکورا ادامه دهیم. یکی از مصادیقی که می‌توانیم در حوزه وقف به آن بپردازیم و با فرهنگ‌سازی درست آن را گسترش دهیم، وقف اسکان برای زائران آقا علی‌بن‌موسی‌الرضا^(ع) است. همه ما گاهی شاهد اتراق مسافران در پارک‌ها و گاه‌کنار خیابان‌های منتهی به حرم هستیم. بی‌شک این مناظر نه زیبنده شهر ما و نه برآورنده فرهنگ میزبانی ما مشهدی‌هاست. چه خوب است که همه ما در این امر در حد توانمان سهیم شویم و میزبانان شایسته‌ای برای زائران امام‌توف^(ع) باشیم.

وقفی دردسترس مشهدی‌ها

یکی از خانواده‌های مشهدی که سالیان زیادی است درزمینه اسکان رایگان زائران،وقفی انجام داده‌اند، خانواده آقای گنابادی هستند. مادر خانواده از آغاز این میزبانی می‌گوید: «از زمانی که این خانه را ساختم، با همسرم به این نتیجه رسیدیم که یک طبقه آن را تا بزرگ شدن بچه‌ها به‌جای اجاره دادن،رایگان دراختیار زائران آقا^(ع) قرار دهیم.میزبانی از زائران امام برای ما افتخار است. قصد ما این بوده است که در این مکان از زائرانی که برای تأمین هزینه اسکان در مشهد توانایی مالی ندارند،پذیرایی کنیم. خانم گنابادی می‌افزاید: «مرحوم همسرم، خودش با ماشین به خیابان‌های اطراف حرم سر می‌زد و زائرانی را که مکانی برای اسکان نداشتند، به خانه می‌آورد. در این مدت، خانواده‌های زیادی از شهرهای مختلف میهمان ما بودند».

به گفته خانم گنابادی، او با مسافرانی مواجه شده است که در مدت حضور در شهر فقط به زیارت می‌رفتند و حتی توان خرید یک تسبیح را به‌عنوان سوغاتی نداشته‌اند و هزینه رفت‌وآمدشان به مشهد را هم چند تن از خیران تأمین کرده‌اند.

در کشور ما کم نیستند افرادی که آرزوی زیارت امام‌رضا^(ع) را دارند اما به‌دلیل مشکلات اقتصادی، نمی‌توانند به مشهد بیایند. اینجاست که ما مجاوران امام هشتم^(ع) می‌توانیم دین خود را ادا کنیم. اگر این فرهنگ گسترش پیدا کند و همه ما مشهدی‌ها همت کنیم و از آن‌ها در منازل خود پذیرایی کنیم، شاید دیگر آرزوی زیارت امام‌توف^(ع) در دل هیچ‌یک از هم‌وطنانمان نماند. این هم وقفی است که دردسترس ما مشهدی‌هاست.

وقف توت در مشهد قدیم

در برخی روایات از امیرالمؤمنین^(ع) آمده است که در طول عمر بابرکشان، نخلستان‌ها وزمین‌های مزروعی زیادی را به‌عنوان موقوفه برای استفاده مسلمانان از خود به یادگار گذاشتند.در مشهد نیز بعضی‌ها به پیروی از این فرهنگ و کار نیک از قدیم به وقف درخت می‌آوردند. این درختان درکنار جوی‌ها یا مسیرهای اصلی تردد شهروندان کاشته می‌شد تا رهگذران از محصول و سایه آن‌ها بهره‌برند.درخت توت درمیان وقف‌ها سهم ویژه‌ای داشته است و چندین نسل قبل‌تر ساکنان حرم حضرت رضا^(ع)، درختانی را با این نیت کاشته‌اند. از این درختان هنوز هم آثاری در محدوده شهری مشاهده‌می‌شود که از جمله آن‌ها می‌توان به درختان توت اطراف حرم‌یادرختان توت سیصدساله درمسیر قدیم مشهد به قوچان اشاره کرد.